SELÇUK 1. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

KONYA
7-8 ARALIK 2019

SELÇUK
1. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

KONGRE TAKVİMİ

Özetlerin gönderileceği son tarih: 27 Kasım 2019
Tam metinlerin gönderileceği son tarih: 7 Aralık 2019
Kongre kitabı yayın tarihi: 27 Aralık 2019

Ayrıntılı Bilgi İçin: www.selcukkongresi.org

SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ KİTABI

EDİTÖRLER:

Dr. GÜLTEKİN GÜRÇAY

KHORRAM MANAFİDİZAJİ

SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ KİTABI

SELÇUK ZİRVESİ
1. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

7-8 ARALIK 2019
KONYA

EDİTÖRLER:

DR. GÜLTEKİN GÜRÇAY
KHORRAM MANAFİDİZAJİ

UBAK YAYINEVİ ®

(TC. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI YAYINEVİ RUHSAT NUMARASI : 2018/42945)
TÜRKİYE

selcukkonresi@gmail.com

www.ubak.org.tr https://www.selcukkongre.org/

Bu kitabın tüm hakları UBAK Yayınevi'ne aittir.
Yazarlar etik ve hukuki olarak eserlerinden sorumludurlar.
UBAK Publications – 2019 ©

Yayın Tarihi :25.12.2019
ISBN: 978-605-80174-1-2

KONGRE KÜNYESİ

KONGRE ADI

SELÇUK ZİRVESİ
1. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

TARİHİ VE YERİ

7-8 ARALIK 2019
KONYA

DÜZENLEYEN KURUMLAR

UBAK Uluslararası Bilimler Akademisi Derneği

KONGRE DÜZENLEME KURULU

Kongre Başkanı: Pof. Dr. Osman Erkmen
Düzenleme Kurulu Başkanı: Dr. Gültekin Gürçay
Düzenleme Kurulu Üyesi: Dr. Reyhan Nuran Varışlı Gülmen
Düzenleme Kurulu Üyesi: Dr. Nadire Kantarcioğlu
Düzenleme Kurulu Üyesi: Use Dergisi Editörlüğü
Düzenleme Kurulu Üyesi: Euroasia Dergisi Editörlüğü
Düzenleme Kurulu Üyesi: Use Dergisi Editörlüğü
Düzenleme Kurulu Üyesi: Ubak Uluslararası Bilimler Akademisi Yayinevi Editörlüğü
Genel Koordinatör: Amaneh Manafidizaji

YABANCI KONUŞMACILAR

НАРАНЦЭЦЭГ ЭНХТУЯА (Монгол улсын их сургууль) Moğolistan
თინათინი გოგაძე (ინკლუზიური განათლება საქართველოში) – Gürcistan
Lamiyə Nəcəfova Həmzə Qizi (Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası) – Azerbaycan
Гюнель Малик Гызы Гасымова (Азербайджанский Медицинский Университет) Azerbaycan
Amaneh Manafidizaji (Tebriz İslam Sanatlari Üniversitesi) - İran
Arshad KHAN (National University of Modern Languages, Pakistan) - Pakistan
Asst. Prof. Dr. Hazim Abed Mohammed Al-Jewaree (Alkitab University Kirkuk) –Iraq

KONGRE DİLLERİ

TÜRKÇE (Tüm Lehçeleri) - İNGİLİZCE - RUSÇA - FARSÇA - ÇİNCE - ARAPÇA

BİLİM VE DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Yunir Abdrahimov
Ufa State Petroleum Technological University

Dr. Lale Sariye AKAN
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Prof. Dr. Burcu Semin AKEL
Kültür Üniversitesi

Dr. Nürettin AKÇAKALE
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Dr. Yelderem AKHOUNDNEJAD
Şırnak Üniversitesi

Dr. Fatih BAL
İstanbul Gelişim Üniversitesi

Dr. Baurcan BOTAKARAEV
Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa BAYRAM
İstanbul Gelişim Üniversitesi

Prof. Dr. Ömer DALMAN
Karadeniz Teknik Üniversitesi

Dr. Nermin DEMİRKOL
Kocaeli Üniversitesi

Doç. Dr. Yusuf DOĞAN
Mardin Artuklu Üniversitesi

Doç. Dr. Sibel DUMAN
Bingöl Üniversitesi

Dr. Öğretim Görevlisi Filiz ERYILMAZ
Uludağ Üniversitesi

Prof.Dr. Mehmet ERYILMAZ
Uludağ Üniversitesi

Dr. Ahmad Sharif Fakher
Ürdün Devlet Üniversitesi

Doç. Dr. Abbas Ghaffari
Tebriz Üniversitesi

Prof. Dr. Ariz Avaz GOZALOV
Moskova Devlet Üniversitesi

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ
İstanbul Gelişim Üniversitesi

Prof. Dr. Gulzar İBRAGİMOVA
Bakü Avrasya Üniversitesi

Doç. Dr. Dilorom HAMROEVA
Özbekistan Bilimler Akademisi

Doç. Dr. Tüba KARAHİSAR
Fenerbahçe Üniversitesi

Doç. Dr. Mehmet KAYA
Dicle Üniversitesi

Doç. Bülent KURTİŞOĞLU
İstanbul Teknik Üniversitesi

Dr. Mahmut MODANLI
Harran Üniversitesi

Doç. Dr. Yaprak I. OZDEMIR
Karadeniz Teknik Üniversitesi

Dr. Yeliz ÇAKIR SAHİLLİ
Munzur Üniversitesi

Prof. Dr. Sibel SİLİCİ
Erciyes Üniversitesi

Dr. Mustafa TAŞCANOV
Harran Üniversitesi

Dr. Abdulnaim TEMUR
İstanbul Gelişim Üniversitesi

Dr. Yıldırım İsmail TOSUN
Şırnak Üniversitesi

Dr. Mehmet Settar ÜNAL
Şırnak Üniversitesi

Prof. Dr. Akbar VALADBIGI
Urumiye Üniversitesi

Doç. Dr. Binnur MERİÇLİ YAPICI
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

SELÇUK 1. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ
KONYA
7-8 ARALIK 2019

BERFU İLTER **Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunların Çözümünde Sosyal Medyanın Önemi**	DOÇ. DR. HAKAN CANDAN ÖĞR. GÖR. TUBA PERİHAN KAYA **İş Tatmininin Örgütsel Bağlılığa Etkisi: Aksaray Emniyet Müdürlüğü Çalışanlarına Yönelik Bir Uygulama**	ARŞ. GÖR. DR. MELEK ÇUBUKCU **Bulunma Durumu Ekinin Yazımı Bakımından Kutadgu Bilig'in Nüshalarının Karşılaştırılması**
BERFU İLTER **Sosyal Girişimcilik Faaliyetleri Ve Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Girişimcilik Algısı**	ÖĞR. GÖR. AYŞE YAVUZ ÖĞR. GÖR. MEMİŞ KARAER **Bir Sivil Erdem Davranışı Olan Whistleblowing Üzerine Örnek Bir Araştırma**	SEDA YURTSEVEN PROF. DR. EMEL KOÇ **Jose Ortega Y Gasset'nin Felsefesinde "Kültür Eğitimi"**
ARŞ. GÖR.DR. BİLGE KARGA GÖLLÜ **Hâkim'in Şerhinden Hareketle Şevket-i Buhârî Dîvânı'nda Ney'e Dair Benzetmeler**	ÖĞR. GÖR. AYŞE YAVUZ ÖĞR. GÖR. MEMİŞ KARAER **Türkiye'de Girişimcilik Ve Türk Girişimci Profili Üzerine Teorik Bir Araştırma**	DR. BÜŞRA S. KAYA **XV. Asır Memlük Kahire'sinde Ortak Metodoloji Arayışları: İbnü'l-Hümâm Ve Et-Tahrîr Fî İlmi'l-Usûl Adlı Eseri Üzerine Bir İnceleme**
ÖĞR. GÖR. DR. MUHAMMET İNCEAĞAÇ **Görsel Sanatlar Eğitiminde Geleneksel Türk Sanatlarının Yeri Ve Önemi**	MESUT MURAT ADABALI **Konaklama İşletmelerinde Yenilik Algısı Değerlendirmesi**	DR. ÖĞR. ÜYESİ İNCİNUR ATİK GÜRBÜZ **Osmanlı Edebî Metinlerinde Meslekler 2: Cellatlar**
Galymzhan TAZHIBAYEV KUANISHBEKULY **ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ РАДИО-ТЕЛЕВИЗИЯ ЕРКІНДІГІНІҢ ЗАҢНАМАЛЫҚ НЕЗІГДЕМЕСІ**	ÖĞR. GÖR. HİKMET AKYOL ARAŞ. GÖR. HARUN CAN ÖĞR. GÖR. MELAHAT BATU AĞIRKAYA **CDS Primlerinin Rejime Bağlı Belirleyicilerinin Tespit Edilmesi**	DR. ÖĞRETİM ÜYESİ HASAN UÇAR **Arap Edebiyatında "Vaddâûn Şairler" Nitelemesinin Sebepleri**
AYŞE OKUR BURCU BAŞARAN **Moda Çizimlerinin Tarihi Gelişimi Ve Moda Tasarımı Eğitimdeki Yeri**	ÖĞR. GÖR. MELAHAT BATU AĞIRKAYA ÖĞR. GÖR. HİKMET AKYOL Öğr. Gör. Kübra KARAKUŞ **Küresel Politika Belirsizlikleri Ve Risklerin Finansal Derinleşme Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği**	DR. ÖĞRETİM ÜYESİ HASAN UÇAR **Dilbilimcilerin Lafız-Mana İlişkisini Anlama Gayreti Muvacehesinden Vahyin İnzal Keyfiyetine Bakış**
DR. ÖĞRT. ÜYESİ SİNAN OKUR **Kanuni Önalım Hakkında Fiili Taksim Sorunu ve Yargıtay Uygulamasının Değerlendirilmesi**	DR. NURAN VARIŞLI **Örgütlerde Değişim Yönetiminin İşten Ayrılma Niyeti Üzerindeki Etkisi**	НАРАНЦЭЦЭГ ЭНХТУЯА **Сошиал медиа түүний хэрэглээ**
DR. ÖĞRT. ÜYESİ SİNAN OKUR **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Yürürlüğe Girmesinden Sonra Sebepsiz Zenginleşme Davasında Aranan Fakirleşme Şartına Dair Tartışmalara Bir Katkı**	DOÇ. DR. SEMRA KIRANLI GÜNGÖR KUBRA BAYER ÖĞR.GÖR. MEHMET GÜNGÖR SÜLEYMAN UMAR **Japonya Ve Türkiye Eğitim Sisteminin**	ÖĞR .GÖR. ŞÜKRAN TÜMER ÖĞR.GÖR.BERNA AYBARTÜRK İnfaDI MAİLAT **Müzeler Bir Hazine ; Geleneksel Yelekler Alternatif Tasarımlarda Hayat Buluyor**

KÜRESEL POLİTİKA BELİRSİZLİKLERİ VE RİSKLERİN FİNANSAL DERİNLEŞME ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ	
Hikmet AKYOL & Harun CAN & Melahat Batu AĞIRKAYA	306
TÜRK CDS PRİMLERİNİN ASİMETRİK BELİRLEYİCİLERİNİN TAHMİN EDİLMESİ: NARDL YAKLAŞIMI	
Dr. Nuran VARIŞLI	317
ÖRGÜTLERDE DEĞİŞİM YÖNETİMİNİN İŞTEN AYRILMA NİYETİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	
Semra KIRANLI GÜNGÖR & Kubra BAYER& Mehmet GÜNGÖR & Süleyman UMAR	318
JAPONYA VE TÜRKİYE EĞİTİM SİSTEMİNİN KARŞILAŞTIRILMASI ÜZERİNE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ	
Semra KIRANLI GÜNGÖR & Mehmet GÜNGÖR & Kubra BAYER& & Süleyman UMAR	339
ÖĞRETMENLERİN KARAR VERMEYE İLİŞİN GÖRÜŞLERİ	
Arif Korkmaz	349
DİN–EKONOMİ İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA İSLAM'IN DOĞUŞUNDA EKONOMİNİN ROLÜ: SAHİHU'L–BUHARİ (EL–CAMİU'S–SAHİH) ÖRNEĞİ	
Hasan UÇAR	350
ARAP EDEBİYATINDA "VADDÂÛN ŞAİRLER" NİTELEMESİNİN SEBEPLERİ	
Hasan UÇAR	364
DİLBİLİMCİLERİN LAFIZ-MANA İLİŞKİSİNİ ANLAMA GAYRETİ MUVACEHESİNDEN VAHYİN İNZAL KEYFİYETİNE BAKIŞ	
Наранцэцэг Энхтуяа	367
СОШИАЛ МЕДИА ТУУНИЙ ХЭРЭГЛЭЭ	
Şükran Tümer & Berna Aybartürk	368
MÜZELER BİR HAZİNE ; GELENEKSEL YELEKLER ALTERNATİF TASARIMLARDA HAYAT BULUYOR	
Berna AYBARTÜRK & Şükran TÜMER	379
DİJİTAL BASKIDA MASAÖRTÜSÜ TASARIMLARININ POPÜLER KÜLTÜRDEKİ YERİ VE ÖNEMİ	
Melek ÇUBUKCU	388
BULUNMA DURUMU EKİNİN YAZIMI BAKIMINDAN KUTADGU BİLİG'İN NÜSHALARININ KARŞILAŞTIRILMASI	
Ahmet AKIN & Emine Nilgün Akay	401
BABALIK ALGISI ÖLÇEĞİ (BAÖ): GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI	

BULUNMA DURUMU EKİNİN YAZIMI BAKIMINDAN KUTADGU BİLİG'İN NÜSHALARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Arş. Gör. Dr. Melek ÇUBUKCU
Çukurova Üniversitesi

ÖZET

Kutadgu Bilig'in Uygur harfleriyle yazılmış olan Viyana (Herat) Nüshası, yazım özellikleri açısından , kelimelerin telaffuzunu vermesiyle Arap harfli metinlere göre farklılık arz eder, geleneksel yazımdan ayrılır ve yine bu durum yazımın fonetik değerleri vermesi bakımından bize kolaylık sağlar. Bu çalışmada Uygur harfleriyle yazılmış olan Kutadgu Bilig'in Viyana nüshası ile Arap harfleriyle yazılmış olan Mısır ve Fergana nüshaları (1580-2580 beyitleri arası) bulunma durumu ekinin yazımı bakımından (Türkçe kelimelerde) incelenmiş, elde edilen örnekler karşılaştırılmış ve sayısal bilgi verilmiştir. Bulunma durumu eki; ek başı ünsüzünün ötüm benzeşmesine uyup uymaması, ötüm benzeşmesinin art ünlülü ve ön ünlülü kelimelere göre durumu, ekin ünlü ya da ünsüzden sonra gelmesi gibi meselelerin tespiti açısından incelenmiştir. Bulunma durumu ekinin yazımıyla ilgili pek çok çalışma yapılmış olup, İslami döneme ait Uygur harfli metinler üzerinde bu konuda yapılmış çalışma sayısı yok denecek kadar azdır. Çalışmamız ; bu boşluğu doldurmak, aynı eserin farklı dönemlerde, farklı alfabeler kullanılarak istinsah edilmiş metinlerine karşılaştırmalı gözle bakmak açısından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bulunma durumu eki , Uygur harfleri, Arap harfleri, yazım.

1. GİRİŞ

Zeynep Korkmaz, Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi) isimli çalışmasında bulunma durumu eki ile ilgili bize şu bilgileri verir:

Bulunma Durumu (Alm. Locativ; Fr. Locatif; İng. Locative Osm. mef'ulün fih)+ DA eki ile karşılanan bulunma durumu, genellikle fiildeki oluş ve kılışın yerini bildiren ad durumudur. Fiildeki harekete sahne olan her türlü somut ve soyut kavramları karşılayan adlar bulunma durumuna girebilir. Dolayısıyla bu durum, eklendiği ad ile fiil arasındaki bağlantı özelliği açısından, bulunma ve yer gösterme kavramına koşut olarak zaman, iş, süreklilik, içinde olma, tarz bildirme, karşılaştırma, gösterme, vasıta, amaç, sebep vb. ifadeleri içine alır. (Korkmaz, 2003, s.289)

İsim durum eklerinden biri olan bulunma durumu eki, gramer bilgisi kitaplarında çokça işlenmiş, farklı isimlerle adlandırılmış ve ek üzerine pek çok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada ise bulunma durumu eki, yazım özelliğinin tespiti maksadıyla kullanılmıştır.

Kutadgu Bilig'in Viyana, Fergana ve Mısır nüshalarının 1580- 2580 arası beyitleri, nüshaların tıpkıbasımları okunarak ve Reşit Rahmeti Arat'ın Kutadgu Bilig- Metin yayınındaki dipnotlardan faydalanılarak oluşturulmuştur. Kutadgu Bilig'in Uygur harfli Viyana nüshasında, Türkçe kelimelerde bulunma durumu eki alan örnekler , Arap harfli Fergana ve

Mısır nüshalarında ilgili beyitlerde yer alan örneklerle karşılaştırılmıştır. Bulunma durumu eki; ek başı ünsüzünün ötüm benzeşmesine uyup uymaması, ötüm benzeşmesinin art ünlülü ve ön ünlülü kelimelere göre durumu, ekin ünlü ya da ünsüzden sonra gelmesi gibi meselelerin tespiti açısından incelenmiştir.

Daha önce tarafımca yapılmış olan makale yayınında[1] Kutadgu Bilig'in nüshalarının 1580-2580 arasındaki beyitlerinin yazım özellikleri, ünlüler ve ünsüzler bakımından karşılaştırılmış ve birkaç örnekle açıklanmıştır. Yine tarafımca yapılan doktora tezinde[2] Kutadgu Bilig'in Viyana nüshasında geçen bulunma durumu eki almış örnekler incelenmiş olup detaylıca işlenmemiştir. Kutadgu Bilig'in Arap harfli olan Fergana ve Mısır nüshaları bu çalışma için ayrıca incelenmiş, daha önce tespit ettiğimiz Viyana nüshasında geçen bulunma durumu eki ile karşılaştırılmıştır. Örnekleme yapmak amacıyla seçtiğimiz 1000 beytin bize yeterli malzeme sunabileceği kanaatindeyiz. Çalışma, aynı ekin aynı ya da farklı kelimelerde, aynı metnin farklı nüshalarında, ve farklı alfabelerinde yazım hakkında bize bilgi sunması bakımından önemlidir.

3. BULGULAR[3]

VİYANA NÜSHASI

21 + 15 örnekte ek başı ünsüzü ötüm benzeşmesine uyar. Bunlardan 10+7 örnek art ünlülü kelimelere aittir.

anda (V 1606-28)
arda (V 2284-23)
ayıduḳ-ta (V 2522-13)
baş-ın-ta (V 1798-15)
başın-ta (V 2088-7; V 2367-15)
baş-ta (V 1836-28)
ḳapuġ-da (V 2457-1)
kayda (V 1834-25; V 1834-25; V 1870-5; V 2056-7; V 2089-8; V 2104-23; V 2189-29; V 2248-19)
munda (V 1728-6)

11+7 örnek ön ünlülüdür:

içinde (V 1998-28)
ilde (V 2017-32)
iş-te (V 2008-6; V 2447-1; V 2453-8)
kiçig-lik-te (V 1628-11)
kim-de (V 2041-22)

[1] Çubukcu, M. (2016) . Kutadgu Bilig'in Viyana Nüshasının İmla Özelliklerinin Tespiti ve Diğer Nüshalarla Karşılaştırılması. Türkish Studies. Vol 11. S. 749-800.
[2] Çubukcu, M. (2019). İslami Döneme Ait Uygur Harfli Türkçe Metinlerin Yazım Özellikleri (Yayınlanmış Doktora Tezi). Danışman: Prof. Dr. A. Deniz ABİK. Çukurova Üniversitesi.
[3] Kutadgu Bilig'in Viyana nüshasında geçen örnekler Melek Çubukcu 'nun "İslami Döneme Ait Uygur Harfli Türkçe Metinlerin Yazımı (2019) " başlıklı doktora tezinden alınmış olup, Mısır ve Fergana nüshaları ise bu çalışma için ayrıca incelenmiştir.

kimde (V 2202-2; V 2238-9; V 2507-30)
tilde (V 2508-31)
tirig-lik-te (V 1724-2; V 2577-31)
yerde (V 2503-26)
□rde (V 2151-1; V 2165-26; V 2536-28)
□ḍinde (V 1718-32)

51 + 26 örnekte ek başı ünsüzü ötüm benzeşmesine uymaz. Bunlardan 23+ 13 örnek art ünlülü kelimelere aitttir.

an-a-sın-ta (V 1932-19)
anıŋ-ta (V 2138-21)
bıdun-ta (V 2232-3)
buḍun-ta (V 1693-7; V 2075-26; V 2235-5; V 2457-12)
bularta (V 2059-10)
çıḳar-ta (V 2550-4; V 2551-5)
ḳamuġ-ta (V 2037-18; V 2552-6)
ḳapuġ-ta (V 1614-36; V 2530-22; V 2530-22; V 2551-5)
kar-a-ta (V 2082-33)
ḳarış-tur-ta (V 2310-33)
ḳını-ta (V 2138-21)
ḳuḍuġ-ta (V 1735-13)
oġul-ta (V 2574-28)
oḳır-ta (V 2046-27)
saḳırġan-ta (V 2313-25)
taŋ-ta (V 2536-28)
tapuġ-lar-ta (V 2484-8)
tapuġ-ta (V 2538-30)
yaġ-ı-ta (V 2067-18; V 2283-24; V 2285-26; V 2291-4; V 2310-23; V 2358-6)
yalġanın-ta (V 2042-23)
yorır-ta (V 2393-6)
yuluġ-ta (V 1736-14)

28+12 örnek ön ünlülüdür:

beg-te (V 1984-12; V 2569-23)
bilig-te (V 1833-24)
çeçekin-te (V 1651-34)
çerig-te (V 1736-14)
elin-te (V 2553-7)
eren-te (V 1730-8)
il-te (V 1960-18)
işin-te (V 2152-2)
kiçig-te (V 1648-31; V 1650-33; V 1793-9; V 1822-12)
kimiŋ-te (V 2006-4)
kim-te (V 1994-24; V 2509-32)
kişi-ler-te (V 2451-7)

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ
KONYA
7-8 ARALIK 2019

kişi-te (V 1669-16; V 1731-9; V 2005-3)
k□ŋ□l-te (V 2577-31)
k□r□r-te (V 2519-10)
k□n-te (V 2571-25)
meniŋ-te (V 1836-28)
sözin-te (V 2013-11)
söz-te (V 1833-24; V 1915-27; V 2515-6)
tegin-te (V 1630-13)
tör-e-te (V 1736-14)
t□rin-te (V 2553-7)
t□r□d□r-te (V 1818-8)
y□z-in-te (V 1899-10)
□ḍin-te (V 1718-32; V 1740-18; V 1740-18; V 1743-21; V 1821-11)
□d□n-te (V 2499-22)
□sde (V 2560-14)
□t□g-te (V 2519-10)

FERGANA NÜSHASI

48+ 29 örnekte ek başı ünsüzü ötüm benzeşmesine uyar. Bunlardan 22+ 17 örnek art ünlülü kelimelere aittir.

anasında (F 1932-12)
anda (F 1606-12)
anıŋda (F 2138-11)
ayıt (t)uḳta (F 2522-10)
başında (F 1798-11; F 2367-5)
buḍunda (F 1693-8; F 2075-8; F 2232-3; F 2457-6)
bularda (F 2059-7)
ḳamuġda (F 2037-15)
ḳapuġda (F 1614-5; F 2530-4; F 2538-12;F 2551-11)
ḳarada (F 2082-15)
ḳarıştuḳta (F 2310-8)
ḳayda (F 1834-3; F 1834-3; F 1870-10; F 2056-4; F 2089-7; F 2104-7; F 2189-6; F 2248-4)
ḳında (F 2138-11)
munda (F 1728-11)
saḳızġanda (F 2313-11)
tapuġlarda (F 2484-3)
yaġıda (F 2283-10; F 2285-12; F 2291-4; F 2310-8)
yalġanında (F 2042-5)
yaşın-da (F 2088-6)
yorırda (F 2393-15)

27+12 örnek ön ünlülüdür:

begde (F 1984-7; F 2569-14)
beginde (F1630-15)

biligde (F 1833-2)
çẹrigde (F 1736-5)
erde (F 2165-8)
erende (F 1730-13)
ilde (F 1960-13; F 2017-10)
ilinde (F 2553-13)
işinde (F 2152-10)
kimde (F 2041-4; F 22202-4; F 2509-13)
kimiŋde (F 2006-14)
kịşide (F 1669-12; F 1731-14; F 2005-13)
kişilerde (F 2451-15)
köŋülde (F 2577-7)
körürde (F 2519-7)
künde (F 2571-1)
k□mde (F 1994-2)
mẹngede (F 1836-5)
öḍinde (F 1718-2; F 1718-2; F 1740-9; F 1743-12; F 1821-33; F 2499-3)
özde (F 2560-5)
sözde (F 1915-5; F 2515-3)
tilde (F 2508-12)
törinde (F 2553-13)
törütürde (F 1818-15)
yirde (F 2503-7)
yüz□nde (F 1889-11)
□çinde (F 1999-7)

17+1 örnekte ek başı ünsüzü ötüm benzeşmesine uymaz. Bunlardan 5 örnek art ünlülü kelimelere aittir.

başda (F 1836-5)
çıḳarta (F 2550-10)
ḳapuġta (F 2530-4)
oġulta (F 2574-3)
tạŋta (F 2536-10)

11+ 1 örnek ön ünlülüdür:

kịçigte (F 1648-35; F 1822-4)
kimte (F 2238-9)
k□ç□gl□k-te (F 1628-3)
ötügte (F 2519-7)
tiriglik-de (F 1724-8)
tir□glikde (F 2577-7)
□ş-d□n (F 2008-1)
erke (F 2151-9)
erte (F 2536-10)
işde (F 2453-2)

işte (F 2447-1)

MISIR NÜSHASI

60+ 34 örnekte ek başı ünsüzü ötüm benzeşmesine uyar. Bunlardan 28+19 örnek art ünlülü kelimelere aittir.

anda (M 1606-17)
an□ŋda (M 2138-2)
atasında (M 1923-6)
ayıt(t)uḳta (M 2522-3)
başında (M 1798-12; M 2367-11)
başta (M 1836-6)
buḍunda (M 1693-2; M 2075-16; M 2232-5; M 2457-14)
bularda (M 2059-14)
çıḳarda (M2550-4)
ḳamuġ-da (M 2037-6)
ḳapuġda (M 2551-5; M 1614-8; M 2530-13; M 2530-14; M 2538-7)
ḳarada (M 2082-6)
ḳarıştuḳta (M 2310-12)
ḳayda (M 1834-3; M 1834-3; M 1870-13; M 2056-11; M 2089-14; M 2104-14; M 2189-9; M 2248-4)
ḳında (M 2138-2)
ḳuḍuġda (M 1735-11)
munda (M 1728-4)
oġul-da (2574-15)
sąġızġan-da (M 2313-15)
tąŋda (M 2536-5)
tapuġlarda (M 2484-9)
yąġı-da (M 2067-7)
yąġıda (M 2283-12; M 2285-14; M 2290-5; M 2310-12; M 2358-17)
yąlġanında (M 2042-12)
yąşında (M 2088-12)
yuluġda (M 1736-13)

33+15 örnek ön ünlülüdür:

begde (M 1984-17; M 2569-9)
bęgi-de (M 1630-11)
b□l□g-de (M 1833-2)
çerigde (M 1736-12)
çiçek□nde (M 1651-7)
erde (M 2165-15)
erende (M 1730-6)
ilde (M 1960-6; M 2017-1)
ilinde (M 2553-7)
işte (M 2447-13; M 2453-10)

kiçig-de (M 1650-16; M 1822-6; M 1648-13)
kimde (M 1994-10; M 2041-11; M 2202-7; M 2509-5)
kimiŋde (M 2006-6)
kişi-lerde (M 2451-8)
köŋülde (M 2577-1)
körürde (M 2519-16)
künde (M 2571-12)
k□ç□gl□kte (M 1628-8)
k□mde (M 2238-11)
k□şide (M 1669-7; M 1731-7; M 2005-5)
meŋi-de (M 1836-6
öḍinde (M 1718-10; M 1718-11; M 1743-3; M 1821-5; M 2499-12)
ötügde (M 2519-16)
özde (M 2560-15)
sözde (M 1915-2; M 2515-11)
tilde (M 2508-4)
tiriglik-te (M 2577-1)
törinde (M 2553-7)
turada (M 1736-13)
t□r□gl□kte (M 1724-18)
y□rde (M 2503-17)
□çinde (M 1999-16)

3 örnekte ek başı ünsüzü ötüm benzeşmesine uymaz. Örneklerin tamamı ön ünlülüdür.

iş-de (M 2453-10)
iş-din (M 2008-8)
işinde (M 2152-17)

SONUÇ

1. Kutadgu Bilig'in Viyana Nüshası'nda ötüm benzeşmesine uymayan ek başı ünsüzlerinin sayısı daha fazladır. Ötüm benzeşmesine uyan-uymayan örnekler arasında önlük-artlık ayrımı yoktur. Ötüm benzeşmesine uyan ek başı ünsüzlerinin tamamı, ünsüzden sonra gelir. Uyumun olmadığı örneklerde ise, ek başı ünsüzleri sınırlı olarak ünlülerden sonra, genellikle de ünsüzlerden sonra gelir.

2. Kutadgu Bilig'in Fergana Nüshası'nda ötüm benzeşmesine uyan ek başı ünsüzlerinin sayısı daha fazladır. Ötüm benzeşmesine uyan örneklerde önlük-artlık ayrımı olmamakla birlikte; uyumun olmadığı örneklerin ise genellikle ön ünlülü olduğu görülür. Ötüm benzeşmesine uyan ek başı ünsüzleri nadir olarak ünlülere, genellikle de ünsüzlere gelir, uyumun olmadığı örneklerde ise ekin her zaman ünsüzden sonra geldiği tespit edilmiştir.

3. Kutadgu Bilig'in Mısır Nüshası'nda ötüm benzeşmesine uyan ek başı ünsüzlerinin sayısı daha fazladır. Ötüm benzeşmesine uyan örneklerin nadiren art ünlülü, genellikle de ön ünlülü kelimelerden oluştuğu, uyumun olmadığı örneklerim ise her zaman ön ünlülü olduğu tespit

edilmiştir. Ötüm benzeşmesine uyan ek başı ünsüzleri nadir olarak ünlülere gelir, uyumun olmadığı örneklerde ise ekin her zaman ünsüzden sonra geldiği tespit edilmiştir.

4. Kutadgu Bilig'in Uygur harfli Viyana Nüshası'nda ötüm benzeşmesine uymayan örneklerin daha fazla olduğu dikkati çekmiştir. Uygur harfli metinlerde, alfabede /k/, /g/ ayrımını yapmak mümkün değildir. Bulunma durumunun ek başı ünsüzünün durumu bize kelimenin son harfi hakkında bilgi verir. Örneğin "kiçiglikte" yazımında, bulunma durumu ekinin ek başı ünsüzünün /t/ olması, bize kelimeyi "kiçiglig" yerine "kiçiglik" biçiminde okumamızın mümkün olabileceğini göstermektedir. Metinde bu biçimde geçen örnekler için biz ötüm benzeşmesi olduğunu varsaydık.

Bununla ilgili benzer bir durum da /ġ/ ve /ķ/ ; /b/ ve /p/ ünsüzlerinde görülmektedir. Bu harflerin yazımını da Uygur alfabesinde ayırt edememekteyiz. Bulunma durumu ekinin ek başı ünsüzünün yazımı, yine bize eklendiği kelimenin son harfini nasıl okumamız gerektiği ile ilgili yol gösterici olabilir. Bulunma durumu ekinin ek başı ünsüzünün "d" ile işaretlenmiş olması, bize kelimenin son harfini ötümlü okumamız gerektiğini, /t/ ile işaretlenmişse, kelimenin son harfini ötümsüz okumamız gerektiğini gösterebilir (çalışma için incelenen kısımda (1580-2580. beyit arası) bu duruma rastlanmadığından örnek verilemedi; fakat bunun için Kutadgu Bilig'in diğer beyitlerine bakılabilir).

5. Kutadgu Bilig'in Arap harfli Fergana Ve Mısır Nüshaları'nda, Uygur harfli Viyana Nüshası'ndan farklı olarak , ötüm benzeşmesine uyan örneklerin daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

6. Nüshaların tamamına bakıldığında genel olarak bulunma durumu ekinin ek başı ünsüzünün ötüm benzeşmesine uyup uymaması meselesinde, önlük- artlık ayrımının olmadığı dikkati çekmiştir.

7. Sonuç olarak Kutadgu Bilig'in nüshaları arasında en büyük farklılığın Uygur harfli Viyana nüshasına ait olduğunu söylemek mümkündür. Viyana nüshasının istinsah tarihi 15. yüzyıl, Mısır nüshasının istinsah tarihi 14. yüzyıl, Fergana nüshasının istinsah tarihi ise tahmini bilgilere göre 14. yüzyılın ilk yarısıdır. Nüshaların istinsah bölgelerine bakacak olursak, Viyana Nüshasının Herat, Mısır nüshasının Kahire'de istinsah edildiği bilinir ; Fergana nüshasının ise Harezm bölgesinde istinsah edildiği tahmin edilmektedir. Bu bilgiler ışığında bakıldığında , Arap harfli Mısır ve Fergana nüshaları ile Uygur harfli Viyana nüshası arasındaki fark açıklanabilir durumdadır.

8. Nüshaların farklı alfabelerle yazılmış olması da ilgili farklılığı doğuran nedenlerden kabul edilebilir. Arap harfli Mısır ve Fergana nüshaları geleneksel imla ile yazılırken, Viyana nüshasında standardı henüz oluşmamış, telaffuzu gösteren, bir işaretin birden çok harfi karşıladığı ya da bir harf için birden çok işaret barındıran bir alfabe olan "Uygur alfabesi" kullanılmıştır.

VİYANA	FERGANA	MISIR
an-a-sın-ta (1932-19)	anasında (1932-12)	atasında (1932-6)
anda (1606-28)	anda (1606-12)	anda (1606-17)
baş-ın-ta (1798-15)	başında (1798-11)	başında (1798-12)
baş-ta (1836-28)	başda (1836-5)	başta (1836-6)
bilig-te (1833-24)	biligde (1833-2)	b□l□g-de (1833-2)
buḍun-ta (1693-7)	buḍunda (1693-8)	buḍunda (1693-2)
çeçekin-te (1651-34)	beyit yok	çiçek□nde (1651-7)
çerig-te (1736-14)	çẹrigde (1736-5)	çẹrigde (1736-12)
eren-te (1730-8)	erende (1730-13)	erende (1730-6)
il-te (1960-18)	ilde (1960-13)	ilde (1960-6)
ḳapuġ-ta (1614-36)	ḳapuġda (1614-5)	ḳapuġda (1614-8)
kayda (1834-25)	ḳayda (1834-3)	ḳayda (1834-3)
ḳayda (1834-25)	ḳayda (1834-3)	ḳayda (1834-3)
ḳayda (1870-5)	ḳayda (1870-10)	ḳayda (1870-13)
kiçig-lik-te (1628-11)	k□ç□gl□k-te (1628-3)	k□ç□gl□kte (1628-8)
kiçig-te (1648-31)	kiçigte (1648-35)	kiç□gde(1648-13)
kiçig-te (1650-33)	beyit yok	kiçig-de (1650-16)
kiçig-te (1793-9)	kiçigke (1793-5)	kiçigke (1793-7)
kiçig-te (1822-12)	kiçigte (1822-4)	kiçigde (1822-6)
kişi-te (1669-16)	kişide (1669-12)	k□şide (1669-7)
kişi-te (1731-9)	kişide (1731-14)	k□şide (1731-7)
ḳuḍuġ-ta (1735-13)	ḳuḍuġlar (1735-4)	ḳuḍuġda (1735-11)
meniŋ-te (1836-28)	mẹngede (1836-5)	mẹŋi-de (1836-6)
munda (1728-6)	munda (1728-11)	munda (1728-4)
söz-te (1833-24)	-	-
söz-te (1915-27)	sözde (1915-5)	sözde (1915-2)
tegin-te (1630-13)	bẹginde (1630-15)	bẹgi-de (1630-11)
tirig-lik-te (1724-2)	tiriglik-de (1724-8)	t□r□gl□kte (1724-18)
tör-e-te (1736-14)	-	turada (1736-13)
t□r□d□r-te (1818-8)	törütürde (1818-15)	-
yuluġ-ta (1736-14)	yuluġlar (1736-5)	yuluġda (1736-13)
y□z-in-te (1899-10)	yüz□nde (1889-11)	-
□ḍinde (1718-32)	öḍinde (1718-2)	öḍinde (1718-11)
□ḍin-te (1718-32)	öḍinde (1718-2)	öḍinde (1718-10)
□ḍin-te (1740-18)	öḍinde (1740-9)	-
□ḍin-te (1740-18)	-	-
□ḍin-te (1743-21)	öḍinde (1743-12)	öḍinde (1743-3)
□ḍin-te (1821-11)	öḍinde (1821-33)	öḍinde (1821-5)

VİYANA	FERGANA	MISIR
anıŋ-ta (2138-21)	anıŋda (2138-11)	an□ŋda (2138-2)
arda (2284-23)	-	-
başın-ta (2088-7)	yąşın-da (2088-6)	yąşında (2088-12)
başın-ta (2367-15)	bąşında (2367-5)	bąşında (2367-11)
bıdun-ta (2232-3)	buḍunda (2232-3)	buḍunda (2232-5)
buḍun-ta (2075-26)	buḍunda (2075-8)	buḍunda (2075-16)
buḍun-ta (2235-5)	-	-
bularta (2059-10)	bularda (2059-7)	bularda (2059-14)
içinde (1998-28)	□çinde (1999-7)	□çinde (1999-16)
ilde (2017-32)	ilde (2017-10)	ilde (2017-1)
işin-te (2152-2)	işinde (2152-10)	işinde (2152-17)
iş-te (2008-6)	-	-
ḳamuġ-ta (2037-18)	ḳamuġda (2037-15)	ḳamuġ-da (2037-6)
kar-a-ta (2082-33)	ḳarada (2082-15)	ḳarada (2082-6)
ḳarış-tur-ta (2310-33)	ḳarıştuḳta (2310-8)	ḳarıştuḳta (2310-12)
ḳayda (2056-7)	ḳąyda (2056-4)	ḳąyda (2056-11)
ḳayda (2089-8)	ḳąyda (2089-7)	ḳayda (2089-14)
ḳayda (2104-23)	ḳąyda (2104-7)	ḳąyda (2104-14)
ḳayda (2189-29)	ḳayda (2189-6)	ḳayda (2189-9)
ḳayda (2248-19)	ḳąyda (2248-4)	ḳąyda (2248-4)
ḳını-ta (2138-21)	ḳında (2138-11)	ḳında (2138-2)
kim-de (2041-22)	kimde (2041-4)	kimde (2041-11)
kimde (2202-2)	kimde (22202-4)	kimde (2202-7)
kimde (2238-9)	kimte (2238-9)	k□mde (2238-11)
kimiŋ-te (2006-4)	kimiŋde (2006-14)	kimiŋde (2006-6)
kim-te (1994-24)	k□mde (1994-2)	kimde (1994-10)
kişi-te (2005-3)	kişide (2005-13)	k□şide (2005-5)
oḳır-ta (2046-27)	-	-
saḳırġan-ta (2313-25)	saḳızġanda (2313-11)	sąġızġan-da (2313-15)
sözin-te (2013-11)	-	-
yaġ-ı-ta (2067-18)	-	yąġı-da (2067-7)
yaġ-ı-ta (2283-24)	yaġıda (2283-10)	yąġıda (2283-12)
yaġ-ı-ta (2285-26)	yąġıda (2285-12)	yąġıda (2285-14)
yaġ-ı-ta (2291-4)	yąġıda (2291-4)	yąġıda (2290-5)
yaġ-ı-ta (2310-23)	yąġıda (2310-8)	yąġıda (2310-12)
yaġ-ı-ta (2358-6)	-	yaġıda (2358-17)
yalġanın-ta (2042-23)	yąlġanında (2042-5)	yąlġanında (2042-12)
□rde (2151-1)	-	-
□rde (2165-26)	erde (2165-8)	erde (2165-15)

VİYANA	FERGANA	MISIR
-	-	işte (2453-10)
ayıduḳ-ta (2522-13)	ayıt (t)uḳta (2522-10)	ayıt(t)uḳta (2522-3)
beg-te (1984-12)	bęgde (1984-7)	begde (1984-17)
beg-te (2569-23)	bęgde (2569-14)	begde (2569-9)
buḍun-ta (2457-12)	buḍunda (2457-6)	buḍunda (2457-14)
çıḳar-ta (2550-4)	çıḳarta (2550-10)	çıḳarda (2550-4)
çıḳar-ta (2551-5)	-	
elin-te (2553-7)	ilinde (2553-13)	ilinde (2553-7)
iş-te (2447-1)	işte (2447-1)	işte (2447-13)
iş-te (2453-8)	işde (2453-2)	iş-de (2453-10)
ḳamuġ-ta (2552-6)	-	
ḳapuġ-da (2457-1)	-	-
ḳapuġ-ta (2530-22)	ḳapuġta (2530-4)	ḳapuġda (2530-13)
ḳapuġ-ta (2530-22)	ḳapuġda (2530-4)	ḳapuġda (2530-14)
ḳapuġ-ta (2551-5)	ḳapuġda (2551-11)	ḳapuġda (2551-5)
kimde (2507-30)	-	-
kim-te (2509-32)	kimde (2509-13)	kimde (2509-5)
kişi-ler-te (2451-7)	kişilerde (2451-15)	kişi-lerde (2451-8)
k□ŋ□l-te (2577-31)	köŋülde (2577-7)	köŋülde (2577-1)
k□r□r-te (2519-10)	körürde (2519-7)	körürde (2519-16)
k□n-te (2571-25)	künde (2571-1)	künde (2571-12)
oġul-ta (2574-28)	oġulta (2574-3)	oġul-da (2574-15)
söz-te (2515-6)	sözde (2515-3)	sözde (2515-11)
taŋ-ta (2536-28)	taŋta (2536-10)	taŋda (2536-5)
tapuġ-lar-ta (2484-8)	tapuġlarda (2484-3)	tapuġlarda (2484-9)
tapuġ-ta (2538-30)	ḳapuġda (2538-12)	ḳapuġda (2538-7)
tilde (2508-31)	tilde (2508-12)	tilde (2508-4)
tirig-lik-te (2577-31)	tir□glikde (2577-7)	tiriglik-te (2577-1)
t□rin-te (2553-7)	törinde (2553-13)	törinde (2553-7)
yerde (2503-26)	yirde (2503-7)	y□rde (2503-17)
yorır-ta (2393-6)	yorırda (2393-15)	-
□rde (2536-28)	erte (2536-10)	-
□d□n-te (2499-22)	öḍinde (2499-3)	öḍinde (2499-12)
□sde (2560-14)	özde (2560-5)	özde (2560-15)
□t□g-te (2519-10)	ötügte (2519-7)	ötügde (2519-16)

KAYNAKLAR

Arat, R. R. (2007). *Kutadgu Bilig I Metin.* Ankara : Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.

Arat, R. R. (1979). *Kutadgu Bilig III İndeks.* (Hazırlayanlar: Eraslan, K. ; Serkaya, O. F.; Yüce N.). İstanbul: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

Çubukcu, M. (2016) . Kutadgu Bilig'in Viyana Nüshasının İmla Özelliklerinin Tespiti ve Diğer Nüshalarla Karşılaştırılması. Türkish Studies. Vol 11. S. 749-800.

Çubukcu, M. (2019). İslami Döneme Ait Uygur Harfli Türkçe Metinlerin Yazım Özellikleri (Yayınlanmış Doktora Tezi). Danışman: Prof. Dr. A. Deniz ABİK. Çukurova Üniversitesi, Adana.

Korkmaz, Z. (2003). Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi).Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.

Kutadgu Bilig Tıpkıbasım I Viyana Nüshası (1942). İstanbul: Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.

Kutadgu Bilig Tıpkıbasım II Fergana Nüshası (1943). İstanbul: Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.

Kutadgu Bilig Tıpkıbasım III Mısır Nüshası(1943). İstanbul: Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.

KONYA
7-8 ARALIK 2019